

Er føringer gitt i Norge forenlig med økonomisk utvikling?

Norvegkonferansen
20-21 september 2011

Ola Honningdal Grytten
Professor Dr Oecon NHH

NTP 2010-2019

Bompengefinansiering

Regjeringen mener at:

- det er et statlig ansvar å finansiere utbygging av riksveier*
- bompenger fortsatt bør være et viktig supplement i finansiering av nye veier*

NTP skal bidra til mer effektiv bruk av ressursene

Historisk utvikling

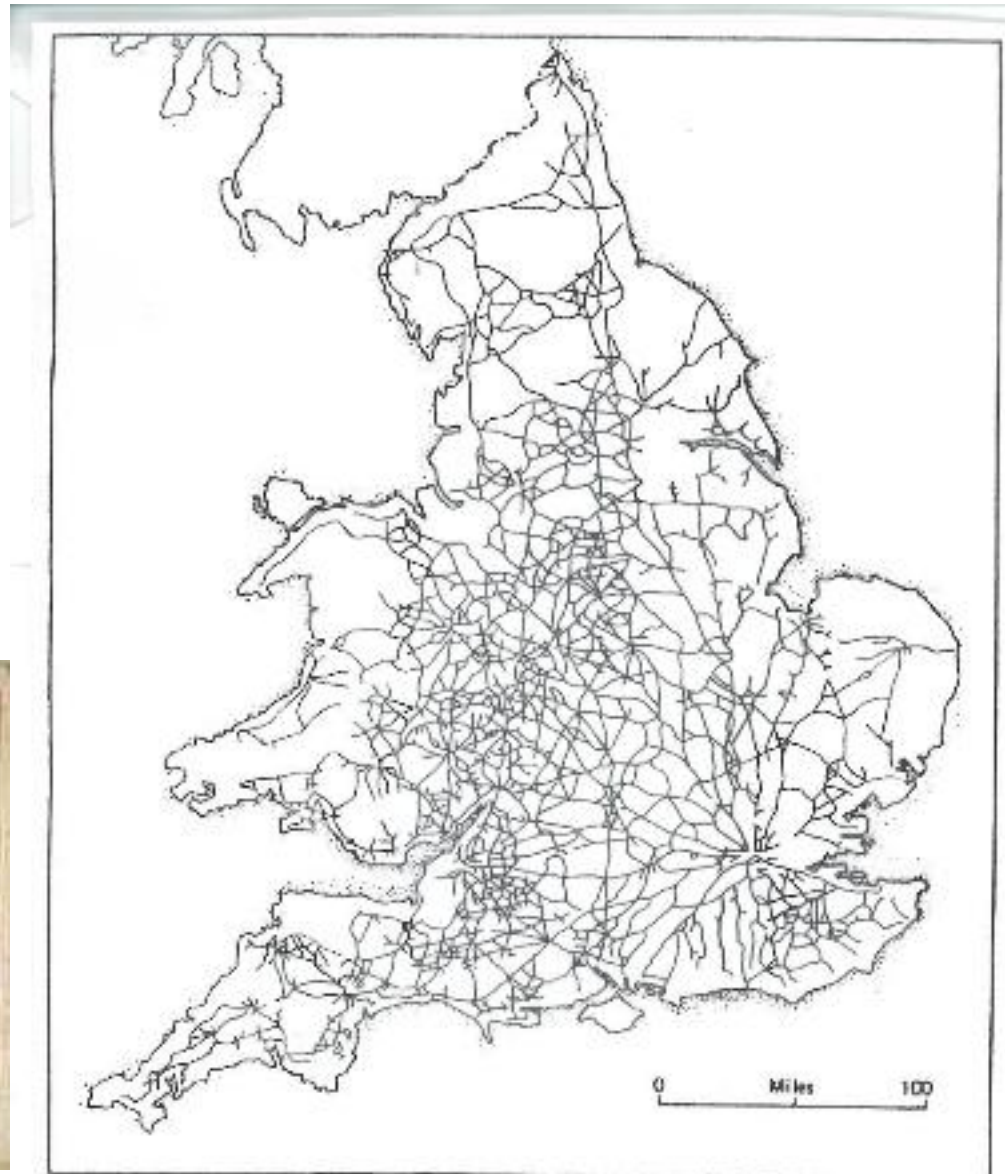
- Kommunikasjon og samferdsel en krumtapp i historisk utvikling
 - Skipsfart
 - Veier
 - Kanaler
 - Posttjeneste
 - Jernbane
 - Telegraf
 - Telefon
 - Bil
 - Fly
 - Internett

Bompenger i historien

- Bompenger krevd inn på Abrahams tid ca 1800 f Kr
- Babylonerne krevde bompenger ca 700 f. Kr
- Romerne krevde bompenger ca 300 f Kr
- Araberne krevde bompenger ca 700 e Kr
- Bompenger langs pilgrimsruter fra ca 1000 e Kr
- 1706 lovverk for turnpikes i England og Wales
 - For å sikre finanser for privat utbygging og vedlikehold av veier
 - Trafikkvolumet ble 15 doblet frem til 1770
- Fra 1792 ble det vanlig ordning i USA
 - Først form for straffarbeid eller bot
 - Etterhvert privat ansvar for samfunnsutvikling
 - Privatøkonomisk kostnad for samfunnsøkonomisk gevinst
 - En av de største private investeringsposter frem til 1845

Turnpikes 1770

- Effektivt
 - Skapte mange og gode veier
- Ineffektivt
 - For mange bomstasjoner

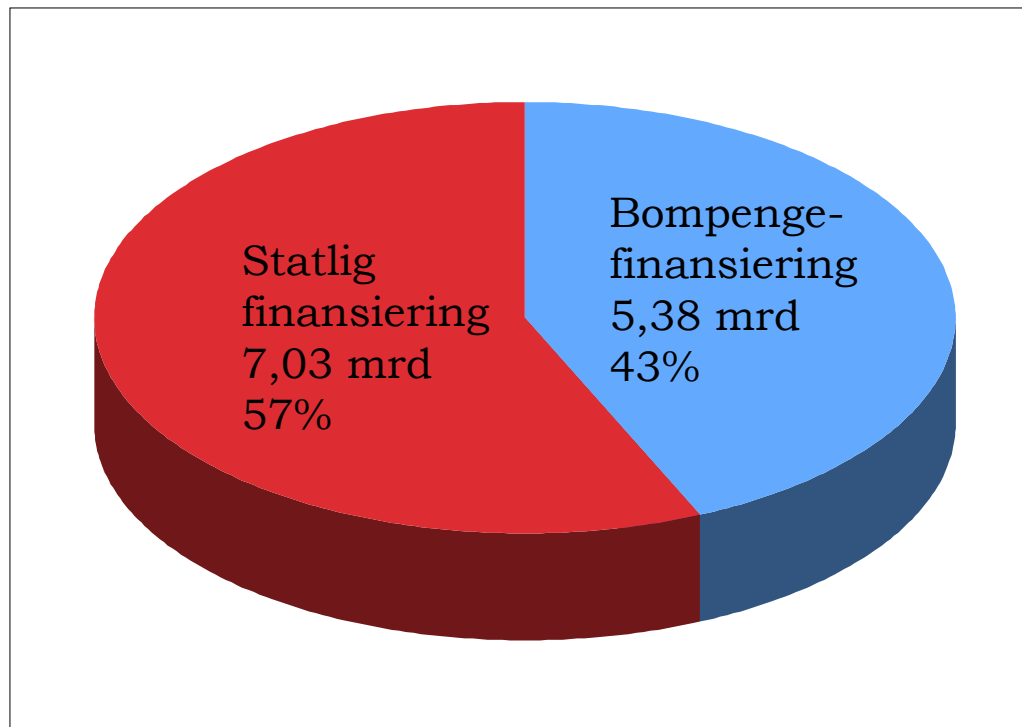

Bompenger i Norge

- Flere hundreårig tradisjon med bompengefinansiering for bygging og vedlikehold av veier, særlig private.
- Bompengeprojekt må i dag vedtas av Stortinget etter lokalt initiativ
- Norske bompengeanlegg har selskap som står for:
 - Finansiering av prosjektet
 - Pengeinnkreving
 - Administrasjon av
 - Har oftest egen driftsoperatør

Hvorfor bompenger i Norge?

- Nødvendig for finansiering av veiutbygging

Finansiering utbygging av riksveinettet 2009

Hva er bompenger?

- Avgift
- Øremerket skatt
- Fordeler:
 - Finansieringsmiddel
 - Legges på forbruk
 - Målrettet
 - Transparens
 - Vet hva avgiften går til
- Ulemper:
 - Ekstraskatt
 - Usymmetrisk
 - Rammer ulikt mhp størrelse, tid, offentlig finansiering
 - Byråkratisk

Er bompengefinansiering god økonomi?

Alternativer

1. Staten finansierer alt

- Offentlige tilleggsbevilgninger
- Bekostning av andre offentlige poster

2. Privat delfinansiering

- Private penger kommer i tillegg til statlige investeringer
- Privat penger kompensere statlige penger, som frigjøres til andre investeringer

Makroøkonomiske konsekvenser

- Hvor stor blir den samlede sum man bruker i økonomien?
 - Øker den ved bompengefinansiering?
 - Faller den ved bompengefinansiering?
 - Er samlet bruk nøytral?
- Makroøkonomiske forhold vil påvirke hva som er optimal løsning
 - F eks konjunkturforløp
 - Budsjettbalanse
 - Sparetilbøyelighet
- Om samlet bruk er konstant, er da pengene nøytrale enten de kommer fra staten eller fra bompenger?

OECD, mai 2011:

- Bilbruk for rimelig i Norge
- Norge har store eksterne kostnader ved bilbruk som ikke er dekket
- Norge har dårlig veisystem
- Norge investerer for lite i sammenhengende veibyging
- Bilførerene bør betale mer

Norske TERN-veier

	Prosent hele landet	Prosent verste fylke
For smale	63	91 (S&F)
For svingete	31	42 (Hord)
For ujevne	15	26 (Oslo)

Typisk vestnorsk europavei

Asymmetri?

- Er det for dyrt å kjøpe bil i Norge?
- Er det for rimelig å bruke bil i Norge?
- Er det rimelig at brukerne selv finansierer sine veier?
- Når du kjøper noe i butikken betaler du direkte for det
- Når du bruker en vei betaler du primært indirekte
- Hva er mest effektivt?

Dersom finansieringskilde har lik effekt ift veiinvesteringer

- Spiller det ingen rolle om de kommer fra privat eller offentlig sektor
- Dersom veiutbygging er samfunnsøkonomisk lønnsomt er da bomveifinansiering like fornuftig som offentlig finansiering
- Dersom veiutbygging skaper økonomisk vekst kan bomveifinansiering være en god løsning som målrettet skatt

Konklusjoner

- Bomveifinansiering har internasjonale og historiske røtter
 - Var en selvfølgighet under den liberalistiske æra
- veibygging har bidratt betydelig til økonomisk vekst
- Bompengefinansiering kan ansees som målrettet skatt eller stykkprisfinansiering
- Er føringer gitt i Norge forenlig med økonomisk utvikling?